

Ефективність діяльності логістичних систем

Мельникова К.В.

Вступ. Функціонування сучасних логістичних систем в Україні, вимагають від вітчизняних підприємств досягнення максимального рівня ефективності логістичної діяльності, за для збільшення конкурентних переваг на ринку.

Логістичні системи повинні розробляти ефективні стратегії функціонування, які будуть інтегрувати всі аспекти її діяльності, пов'язані з урахуванням впливу зовнішніх й внутрішніх факторів, а також імовірних ризиків. У стратегіях функціонування багатьох логістичних систем повинна відбутися переорієнтація від використання загального економічного ефекту до цілеспрямованої інноваційної стратегії з використанням логістичного підходу.

Практично у всіх галузях економіки спостерігається залежність між конкурентними позиціями, інноваційним потенціалом та ефективністю діяльності логістичних систем (ЛС). Підвищення ефективності ЛС можна досягти через зниження витрат, поліпшення якості продукції, застосування інновацій, виробництво нової конкурентоспроможної продукції, надання високого рівня послуг.

Метою дослідження є визначення зовнішніх й внутрішніх факторів впливу на ефективність діяльності логістичних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій по розв'язанню проблеми ефективності діяльності логістичних систем є предметом наукових досліджень багатьох як українських і закордонних вчених економістів таких, як Д. Бауерсокс, Д.Д. Клосс [1], Д. Ламберт, Дж.Р. Сток [9], А.М. Гаджинский [2], Ю.М. Неруш [6], Є.В. Крикавський, Н.В. Чернописька [5] та інші.

Оцінка ефективності діяльності одна із головних напрямів аналізу логістичної діяльності. Проте єдиного підходу до її визначення поки що не

існує. Це з тим, що досі економічна наука не витворила єдиної думки про сутність ефективності діяльності ЛС.

Проаналізувавши роботи українських та зарубіжних вчених економістів можна зробити висновок, що різні судження про співвідношення понять ефекту та ефективності, ефективності та продуктивності, критеріїв та показників ефективності. У сучасній економічній літературі є багато різних методів оцінки ефективності.

На основі існуючих в економічній літературі методів проведення аналізу ефективності ЛС можна виділити послідовність проведення її оцінки:

На першому етапі визначаються місія ЛС, мета та завдання функціонування ЛС, відбираються методи та способи проведення оцінки, проводиться збір необхідних даних.

На другому етапі відбувається узагальнення, аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на роботу ЛС, після чого здійснюється розрахунок, оцінка та аналіз усіх необхідних показників ефективності логістичної діяльності підприємства.

На третьому етапі розробляються рекомендації щодо використання наявних шляхів зниження витрат та заходи щодо підвищення ефективності окремих ланок логістичного ланцюга.

Ефективність ЛС представляє собою порівняння логістичних витрат і результатів логістичної діяльності, враховуючи всі функціональні області, всі стадії логістичного циклу і весь ланцюг постачань.

Ефективність є основою побудови кількісних критеріїв раціональності управлінських рішень, які приймаються. До її змісту входять функціональні, матеріальні, структурні та системні характеристики діяльності ЛС. Проаналізувавши ефективність діяльності ЛС можна оцінити параметри діяльності ЛС, такі як цілісність, динамічність та взаємопов'язаність ланок логістичного ланцюга.

У таблиці 1 узагальнимо які існують основні визначення ефективності логістичної діяльності.

Ефективність діяльності ЛС перебуває у безпосередній залежності від логістичного циклу, ступеня використання та швидкості потокових процесів. Ці фактори ефективності визначаються у свою чергу технічним оснащенням ЛС, внутрішню організацію логістичного процесу, і характером його зовнішніх зв'язків з постачальниками ресурсів, посередниками, споживачів.

Таблиця 1

Визначення поняття «ефективність логістичної діяльності»

Автор	Визначення
Д. Шехтер [10]	Ефективність логістичної діяльності – показник (або система показників), який характеризує рівень якості функціонування логістичної системи при заданому рівні загальних логістичних витрат
К. Кривякін [4]	Ефективність логістичної діяльності – це показник досягнення необхідного рівня якості логістичної діяльності, що виражається в оптимальному використанні площ, скороченні запасів, прискоренні оборотності капіталу, надійності поставок, оперативності та гнучкості функціонування підприємства при сукупному мінімальному рівні витрат на складові цієї діяльності, такі як закупівля, транспортування, управління запасами, упаковка, вантажопереробка та розподіл.
Ю. Неруша та А. Неруша [6]	Ефективність логістичної діяльності – забезпечення найменших витрат і високого рівня організації та здійснення процесів постачання, управління товарним ринком, виробництва та збуту, включаючи і післяпродажне обслуговування.

Нині досить багато різних думок стосовно того, яким чином повинні формуватися показники ефективності логістичної діяльності підприємства. Так,

досить часто підприємці оцінюють стан власної логістичної інфраструктури підприємства за обсягами складських площ, за кількістю здійснених товарних перевезень, тобто фокусуються переважно на кількісних показниках і приділяють мінімум уваги економічній ефективності використання наявної внутрішньої логістичної системи підприємства. При цьому показники, пов'язані з оцінкою впливу логістичної системи на ефективність діяльності підприємства, поділяють на: показники, що характеризують саму логістичну систему, тобто це площа, місткість, пропускна здатність, кількість, а також на показники, що характеризують роботу логістичної системи, тобто ефективність, продуктивність, надійність, гнучкість [5].

Внутрішня логістична система підприємства повинна будуватися як наскрізна інтегрована система, яка дає змогу приймати ефективні управлінські рішення, здійснювати реалізацію логістичних функцій і завдань. Впорядкування та підвищення ефективності логістичної діяльності підприємства дає змогу максимально швидко пристосовувати внутрішні економічні процеси до зовнішніх ринкових вимог. Ефективне функціонування логістичної системи підприємства дає змогу узгодити та оптимізувати всі внутрішні процеси підприємства, що у свою чергу дасть змогу підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства [3].

Зовнішні та внутрішні фактори утворюють єдину систему. Зовнішні зв'язки можуть посилити або послабити вплив внутрішніх факторів на ефективність та навпаки. Визначення впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на логістичну діяльність дає можливість оцінити їх та розробити заходи щодо підвищення ефективності діяльності ЛС.

Розвиток взаємозв'язків у системі внутрішніх та зовнішніх факторів ефективності ЛС сприяє виникненню інтегральних ланцюгів поставок. Напрями реалізації внутрішніх та зовнішніх факторів підвищення ефективності діяльності ЛС розрізняються за ступенем впливу, використання та контролю. Для прийняття управлінських рішень важливим

елементом є точне знання масштабів дії, форм контролю та використання найбільш суттєвих внутрішніх та зовнішніх факторів ефективності.

Зовнішніми факторами називають економічні, науково-технічні, соціальні, технологічні, демографічні, природно-кліматичні, правові та політичні. Умови та фактори зовнішнього середовища впливають на діяльність ЛС та вимагають прийняття управлінських рішень, які були б спрямовані на їх ліквідацію або на пристосування до них [1, 2, 7, 9].

Практика показує, що внутрішні фактори впливають ефективність роботи ЛС в співвідношенні 80% на 20% стосовно зовнішніх факторів.

Однак це не означає, що зовнішні фактори мають другорядне значення, міра їх впливу вкрай суттєва порівняно з внутрішніми факторами. Зовнішні фактори не можливо змінити, їх необхідно враховувати під час планування логістичної діяльності задля забезпечення більшої ефективності.

Недооцінка впливу зовнішніх факторів може призвести до збою всього ланцюга поставок, починаючи від постачальників, виробництва та закінчуючи покупцями.

Якщо споживачі не сплатили вчасно поставлену продукцію, виробник не може придбати сировину, виплатити заробітну плату, що спричиняє уповільнення обороту основних та оборотних фондів підприємства. Внаслідок затримки платежу за продукцію утворюється кумулятивний ефект порушення працездатності всього ланцюга поставок. При незначних затримках знижується швидкість логістичних потоків, при значних довгострокових може призвести до банкрутства підприємств [2, 6].

Формування ефективної логістичної системи підприємства повинно бути спрямоване на оптимізацію логістичних процесів та зменшенню логістичних витрат. Аналіз складових логістичної системи показав, що існує безліч варіантів удосконалення логістичної системи на підприємстві, починаючи від постачання та закінчуючи збутом готової продукції. Вибір методів покращення управління логістичною системою призведе до швидшого досягнення логістичних цілей для оптимізації діяльності підприємства в цілому [8].

Зовнішні фактори посилюють або послаблюють дію внутрішніх факторів, цим впливаючи її ефективність.

До зовнішніх факторів відносяться постачальники, покупці, посередники, конкуренти, транспортна інфраструктура, складська інфраструктура, кон'юнктура ринку, а також загальні тенденції економіки, політичні зміни, клімат і географічне розташування підприємства, податкове законодавство. До внутрішніх факторів можна віднести організаційну структуру підприємства, інформаційні технології в ЛС, наявність розподільних центрів і складів, транспортне забезпечення, кваліфікація персоналу та політика власників.

Логістичній системі властиве емерджентність, а також інтегративні якості, тоді ефективність діяльності ЛС повинна представляти інтегровану модель ефективності функціонування основних підсистем та підсистем ЛС, що забезпечують.

Для комплексної оцінки ефективності логістичної діяльності підприємства доцільно реалізувати підхід, що розкриває її триєдину сутність: – як результат кількісного виміру; – як процес організації оцінки, аналізу результатів і виявлення внутрішніх закономірностей, що формують зміст об'єкта; – як база для прийняття управлінських рішень із визначення резервів підвищення ефективності логістичної діяльності підприємства [7].

З урахуванням інтегрованого підходу до визначення ефективності діяльності ЛС, можна запропонувати таку формулу розрахунку ефективності діяльності ЛС (E):

$$E = \frac{\sum(PФД + PФУ + PІС + PІ) + \sum(PЗД + PВД + PРД + PТД + PСД + PУЗ)}{ЗЛВ} \quad (1)$$

де, загальна система (ЗС) включає в себе:

РФД – результат фінансової діяльності;

РФУ – результат функціонування управління ЛС;

РІС – результат функціонування інформаційної системи;

PI – інтегральні результати роботи ЛС

Функціональна підсистема (ФС) включає в себе:

де: РЗД – результат закупівельної діяльності;

РВД – результат виробничої діяльності;

РРД – результат розподільчої діяльності;

РТД – результат транспортної діяльності;

РСД – результат складської діяльності;

РУЗ – результат системи управління запасами.

ЗЛВ – загальні логістичні витрати.

Підвищення ефективності функціонування ЛС можна добитися при виконанні двох умов:

по-перше, сума загальних результатів двох підсистем повинна прагнути бути максимальною;

по-друге, загальні логістичні витрати повинні бути мінімальними.

На ефективність роботи ЛС впливають безліч внутрішніх факторів ефективності діяльності ЛС, які мають свої особливості для кожної системи.

Групування внутрішніх факторів, що впливають на ефективність діяльності логістичної системи наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Класифікація внутрішніх факторів впливу на ефективності діяльності ЛС

Група	Фактори
Загальні, у тому числі:	
Управляючі	Форма управління у ЛС Організаційна структура управління Планування і прогнозування у ЛС Аутсорсинг Контролінг Аналіз ризиків
Інформаційні	Використання сучасних інформаційних технологій у ЛС

	<p>Організація системи інформаційного обміну у ЛС</p> <p>Комп'ютеризація бізнес-процесів</p> <p>Управління витратами на інформаційну підтримку ЛС</p>
Фінансові	<p>Види фінансових потоків</p> <p>Співвідношення власних та запозичених коштів</p> <p>Практика кредитування та інвестування</p> <p>Фінансовий стан ЛС</p> <p>Управління витратами на фінансову діяльність ЛС</p>
Інтегральні	<p>Інтеграція бізнес-процесів</p> <p>Існуючі об'єднання та внутрішня кооперація</p> <p>Моніторинг логістичних процесів в інтегральних потокових процесах</p> <p>Використання інтегральних концепцій управління ЛС</p>
Функціональні, у тому числі:	
Закупівельні	<p>Довгострокові партнерські відношення з постачальниками</p> <p>Кількість та якість вхідних матеріальних потоків</p> <p>Управління замовленнями</p> <p>Визначення потреб у постачаннях</p> <p>Управління витратами на закупівлі</p>
Виробничі	<p>Використання принципів організації виробництва</p> <p>Структура планування виробничої системи</p> <p>Графік роботи усіх ланок виробничої системи, їх взаємозв'язок з закупівлею та розподілом</p> <p>Управління витратами на виробництво</p>
Розподільчі	<p>Структура та параметри каналів розподілу</p> <p>Типи логістичних посередників</p> <p>Стратегія маркетингу</p> <p>Управління витратами на розподіл</p>
Транспортні	<p>Види і типи транспорту</p>

	Маршрутизація Система диспетчеризації Стандартизація тари і упакування Система тарифів Транспортний аудит Управління витратами на транспортування
Складські	Система розміщення складської мережі Кількість власних та орендованих складів Види складування Використання інформаційних технологій на складі Використання технологічного устаткування та транспорту на складах Система комплектації замовлень Надання логістичних послуг Управління витратами на складування
Управління запасами	Система управління запасами Прогнозування попиту Методика розрахунку вартості запасів Методика класифікації запасів Управління витратами на управління запасами

Внутрішні фактори, що впливають на ефективність логістичної системи, можна згрупувати за такими ознаками: управляючі, інформаційні, фінансові, інтегральні та функціональні.

Визначення внутрішніх показників впливу на ефективність діяльності ЛС дозволяє більш ефективно здійснювати управління логістичною системою, аналізувати всі внутрішні логістичні процеси та здійснювати системний контроль над результатами роботи ЛС.

Висновок. Аналіз практичної діяльності підприємств в Україні говорить про те, що існує об'єктивне зростання проблем управління ефективністю

діяльності ЛС на всіх її етапах. У зв'язку з цим важливим є визначення зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на ефективності діяльності ЛС.

Визначення та групування внутрішніх факторів впливу на ефективності діяльності ЛС дає змогу провести системний аналіз по різних сферах діяльності ЛС, в повної мірі оцінити та визначити результати роботи за такими ознаками, як управляючі, інформаційні, фінансові, інтегральні та функціональні підсистеми діяльності логістичних систем.

Список використаних джерел

1. Бауерсокс Д.Д., Клосс Д.Д. Логистика: интегрированная цепь поставок / пер. с англ. 2-е изд. Москва: Олимп-Бизнес, 2005. – 640 с.
2. Гаджинский А.М. Логистика: Учебник. 20-е изд. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2012. – 484 с.
3. Ковбаса О.М., Холохоренко Д.С., Чалий Д.Р. Аспекти визначення ефективності логістичної діяльності підприємства східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 3 (20) 2019. С.242 – 248.
4. Кривякин К.С. Механизм повышения эффективности организации логистической деятельности предприятия-организатора производства. 2018. – Т. 26. № 4– С. 77–89
5. Крикавський Є.В., Чернописька Н.В. Логістичні системи : навчальний посібник. Львів : «Львівська політехніка», 2009. –264 с.
6. Неруш Ю.М., Неруш А.Ю. Логистика : учебник. 5-е изд., перераб. и доп. М.: Изд-во Юрайт, 2016. – 559 с.
7. Регіональні логістичні системи: теорія та практика : монографія / Л.Л. Ковальська та ін. Луцьк : ЛНТУ, 2011. – 264 с
8. Репіч Т.А., Дячкова Т.О. Ефективність логістичної системи підприємства. Електронне фахове видання Ефективна економіка, 2018. –№12
9. Сток Д.Р., Ламберт Д.М. Стратегическое управление логистикой / пер. с 4-го англ. изд. Москва: ИНФРА–М, 2005. – 797 с.
10. Шехтер Д. Логистика. Искусство управления цепочками поставок. М.: Альпина, 2013. – 452 с.

Анотація

Мельникова К. В. Эффективность деятельности логистических систем

У статті проаналізовано сучасні наукові підходи до визначення сутності ефективності логістичної діяльності як однієї з найважливіших видів діяльності логістичних систем. Узагальнено фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на ефективність діяльності логістичних систем з врахуванням їх особливостей.

Запропоновано класифікацію внутрішніх факторів впливу на ефективність діяльності логістичних систем.

З урахуванням інтегрованого підходу до визначення ефективності діяльності логістичних систем запропоновано методика розрахунку ефективності діяльності логістичних систем за результативністю роботи різних її підсистем.

Ключові слова: ефективність, логістика, логістична система, управління

Аннотация

Мельникова Е.В. Эффективность деятельности логистических систем

В статье проанализированы современные научные подходы к определению сущности эффективности логистической деятельности как одного из важнейших видов деятельности логистических систем. Обобщены факторы внешнего и внутреннего влияния на эффективность деятельности логистических систем с учетом их особенностей.

Предложена классификация внутренних факторов влияния на эффективность деятельности логистических систем.

С учетом интегрированного подхода к определению эффективности деятельности логистических систем предложена методика расчета эффективности деятельности логистических систем по результатам работы различных ее подсистем.

Ключевые слова: эффективность, логистика, логистическая система, управление.

Відомості про автора

Мельникова Катерина Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, логістики та інновацій Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця.

Мельникова Екатерина Валерьевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, логистики и инноваций, Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця.

Контактна інформація: 095-318-69-09, melnikovakv@yahoo.com

Melnykova Kateryna (из загранич. паспорта)

Наданий матеріал раніше не публікувався та в інші видання не надсилався.